O‘QITUVCHILARNING KASBIY O‘SISHI VA MOTIVATSIYASINI BOSHQARISHDA SUN’IY INTELLEKT OMILI

CHDPU Amaliy psixologiya yo’nalishi talabalari
Pedagogika fakulteti Amaliy psixologiya yo‘nalishi talabalari
Bahriddinova Gulsevar Fazliddin qizi
gulsevarfazlidinovna@gmail.com
Turg‘unpo‘latova Mushtariy Bahrom qizi
turgunpolatovamushtariy11@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti psixologiya kafedrasi o‘qituvchisi
Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi
https://orcid.org/0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini shakllantirishda sun’iy intellekt texnologiyalarining pedagogik jarayonga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda texnologik vositalar orqali o‘qituvchilarning professional kompetensiyalarini rivojlantirish, pedagogik qaror qabul qilish jarayonini qo‘llab-quvvatlash va kasbiy motivatsiyani oshirish imkoniyatlari o‘rganildi. Maqola natijalari ta’lim muassasalarida strategik pedagogik boshqaruv va individual professional rivojlanish jarayonlarida texnologik vositalarning samaradorligini aniqlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi, pedagogik motivatsiya, sun’iy intellekt texnologiyalari, professional kompetensiyalar, pedagogik boshqaruv, raqamli vositalar

Аннотация: В статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта на профессиональный рост и мотивацию учителей. Исследование рассматривает возможности использования технологических инструментов для развития профессиональных компетенций, поддержки процесса педагогического принятия решений и повышения профессиональной мотивации. Результаты статьи направлены на определение эффективности стратегического педагогического управления и индивидуального профессионального развития с использованием цифровых технологий.

Ключевые слова: профессиональный рост учителей, педагогическая мотивация, технологии искусственного интеллекта, профессиональные компетенции, педагогическое управление, цифровые инструменты

Abstract: This article examines the impact of artificial intelligence technologies on teachers’ professional growth and motivation. The study explores how technological tools can enhance professional competencies, support pedagogical decision-making, and strengthen professional motivation. The findings aim to determine the effectiveness of strategic pedagogical management and individual professional development processes using digital tools.

Keywords:teacher professional growth, pedagogical motivation, artificial intelligence technologies, professional competencies, pedagogical management, digital tools

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimlari global texnologik rivojlanish, pedagogik innovatsiyalar va raqamli transformatsiya sharoitida tubdan o‘zgarib bormoqda. O‘qituvchilar nafaqat an’anaviy bilim beruvchi sifatida faoliyat yuritishi, balki murakkab pedagogik va texnologik sharoitlarda o‘quv jarayonlarini samarali boshqaruvchi sifatida ham faol rol o‘ynashi talab etiladi (Day & Gu, 2014 [1: 22]). Shu munosabat bilan, o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda zamonaviy texnologik vositalarning roli ortib bormoqda, chunki ular pedagogik faoliyatni optimallashtirish, professional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish imkoniyatini yaratadi (Ingersoll & Strong, 2011 [2: 9]).

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarni raqamli va texnologik pedagogik muhitga moslashtirish jarayoni faqat texnik ko‘nikmalarni oshirish bilan cheklanmaydi. Ushbu jarayon shaxsiy motivatsiya, pedagogik strategiyalar, professional barqarorlik va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish bilan chambarchas bog‘liqdir (Huberman, 1993 [3: 44]). Shu bilan birga, o‘qituvchilarning texnologik vositalarni qabul qilishga bo‘lgan ijobiy munosabati, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga tayyorligi va pedagogik ijodkorligi ularning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini mustahkamlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi (Fullan, 2013 [4: 77]).

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuningdek, texnologik qo‘llab-quvvatlashning psixologik jihatlarini ham muhim deb hisoblaydi. O‘qituvchilarning o‘zgarishlarga moslashuvchanligi, stressga chidamliligi va o‘z-o‘zini motivatsiya qilish qobiliyati pedagogik jarayonning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘ladi (Bennett, Maton, & Kervin, 2017 [5: 112]). Shu nuqtai nazardan, texnologik vositalar nafaqat kasbiy ko‘nikmalarni oshirish, balki psixologik barqarorlikni ta’minlash va pedagogik ijodkorlikni rag‘batlantirish vositasi sifatida ham ishlatiladi. Shu asosda mazkur maqola o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda texnologik vositalarning psixologik va pedagogik omillarini tizimli va ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotning maqsadi o‘qituvchilarni raqamli pedagogik muhitga muvaffaqiyatli moslashtirish va ularning professional barqarorligini oshirishdagi strategik vositalarni aniqlashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagogika va psixologiya sohasidagi ilmiy tadqiqotlar o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda zamonaviy texnologik vositalarning samaradorligini turli nuqtai nazardan yoritadi. Masalan, Ertmer (1999 [4: 34]) innovatsion pedagogik texnologiyalarni qabul qilish jarayonida psixologik, ijtimoiy va individual omillar muhimligini ta’kidlaydi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilar yangi texnologiyalarni faqat texnik jihatdan qabul qilish bilan cheklanmaydi, balki o‘z-o‘zini baholash, pedagogik moslashuvchanlik, kasbiy reflektivlik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash orqali ushbu o‘zgarishlarga moslashadi. Shu tarzda, o‘qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish individual va ijtimoiy psixologik omillarning uyg‘unligiga bog‘liq ekanligi ko‘rsatiladi.

Shuningdek, Guskey (2002 [5: 56]) o‘qituvchilarning professional rivojlanish jarayonida integratsiyalashgan psixologik yondashuvning ahamiyatini qayd etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, psixologik maslahatlar, strukturaviy treninglar va reflektiv mashg‘ulotlar o‘qituvchilarda texnologik o‘zgarishlarga qarshi ijobiy munosabatni shakllantiradi va pedagogik innovatsiyalarni qabul qilishga tayyorlaydi. Bu yondashuv o‘qituvchilarni nafaqat texnologik, balki psixologik jihatdan ham yangi pedagogik sharoitlarga moslashtirishga yordam beradi.

Zamonaviy raqamli pedagogika sohasidagi tadqiqotlar Helsper va Eynon (2013 [6: 88]) tomonidan olib borilgan tahlillar psixologik va texnologik qo‘llab-quvvatlashning o‘qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish, pedagogik innovatsiyalarni qabul qilish va professional xavotirlarni kamaytirishdagi muhim rolini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, Kirkwood va Price (2014 [7: 101]) tadqiqotlari o‘qituvchilarning shaxsiy motivatsiyasi, pedagogik innovatsiyalarni qabul qilish darajasi, shuningdek, tashkilot ichidagi ijtimoiy va texnologik qo‘llab-quvvatlash tizimlari texnologik vositalarning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘lishini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik tadqiqotlar texnologik qo‘llab-quvvatlashning ko‘p qirrali xarakterini ko‘rsatadi. U nafaqat texnologik ko‘nikmalarni rivojlantirish vositasi, balki o‘qituvchilarning psixologik barqarorligini oshirish, professional stressni kamaytirish va kasbiy motivatsiyani mustahkamlashga xizmat qiladi (Day & Gu, 2014 [1: 35]; Fullan, 2013 [4: 80]). Shu nuqtai nazardan, texnologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda strategik, kompleks va tizimli vosita sifatida qaraladi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda texnologik qo‘llab-quvvatlash individual psixologik, ijtimoiy va tashkilot ichidagi pedagogik omillar bilan uyg‘unlashgan holda ko‘p qirrali strategik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, u pedagogik innovatsiyalarni samarali tatbiq etish va o‘qituvchilarning professional barqarorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda texnologik qo‘llab-quvvatlash samaradorligi yuqori darajada namoyon bo‘ladi. Analiz natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilar texnologik treninglar, individual maslahatlar, reflektiv pedagogik mashg‘ulotlar va professional mentoring orqali kasbiy ko‘nikmalarini kengaytiradi (Guskey, 2002 [5: 56]; Ertmer, 1999 [4: 34]). Ushbu faoliyatlar o‘qituvchilarda texnologik innovatsiyalarni qabul qilishga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi va pedagogik jarayonlarda ijodiy yondashuvlarni rivojlantiradi.

Shuningdek, natijalar shuni ko‘rsatadiki, texnologik vositalar o‘qituvchilarning pedagogik motivatsiyasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, raqamli platformalar va interaktiv pedagogik dasturlar orqali o‘qituvchilar o‘z faoliyatini baholash, o‘zini rivojlantirish va professional maqsadlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi (Helsper & Eynon, 2013 [6: 88]). Bu esa o‘z navbatida ularning pedagogik ijodkorligi va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga tayyorligini oshiradi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, samarali texnologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning kasbiy barqarorligini mustahkamlash, stressni kamaytirish va pedagogik samaradorlikni oshirishda asosiy omil sifatida namoyon bo‘ladi (Kirkwood & Price, 2014 [7: 101]; Fullan, 2013 [4: 77]). Shu bilan birga, qo‘llab-quvvatlashning muvaffaqiyati individual motivatsiya, tashkilot ichidagi ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimi va pedagogik strategiyalar bilan bevosita bog‘liq ekanligi aniqlanadi.

Umuman olganda, olingan natijalar texnologik qo‘llab-quvvatlashning nafaqat texnik jihatdan, balki psixologik va pedagogik nuqtai nazardan ham o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda muhim vosita ekanligini ilmiy asosda tasdiqlaydi. Shu asosda, mazkur tadqiqot texnologik qo‘llab-quvvatlashni strategik, ko‘p qirrali va tizimli vosita sifatida ko‘rib chiqishning zarurligini ko‘rsatadi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar adabiyotlarda keltirilgan ilmiy fikrlarni tasdiqlaydi va kengaytiradi. Ertmer (1999 [4: 34]) tadqiqotida ta’kidlanganidek, o‘qituvchilarning innovatsion pedagogik texnologiyalarni qabul qilish jarayonida psixologik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, Guskey (2002 [5: 56]) o‘qituvchilarning professional rivojlanishida integratsiyalashgan psixologik yondashuvning samaradorligini ko‘rsatadi. Bu tadqiqotlar birgalikda shuni isbotlaydiki, texnologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning pedagogik jarayonlarni boshqarish qobiliyatini oshirish, innovatsion yondashuvlarni qabul qilishga tayyorlash va professional stressni kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, natijalar texnologik vositalarning samaradorligi faqat individual motivatsiyaga bog‘liq emasligini ko‘rsatadi. Kirkwood va Price (2014 [7: 101]) tadqiqotlariga ko‘ra, tashkilot ichidagi ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimi, pedagogik strategiyalar va professional hamkorlik texnologik qo‘llab-quvvatlashning muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, texnologik qo‘llab-quvvatlashning samaradorligi o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini kompleks tarzda qo‘llab-quvvatlash bilan belgilanadi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, samarali texnologik qo‘llab-quvvatlash quyidagi funksiyalarni bajarishi zarur: birinchidan, pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishdagi strategik maslahatlarni taqdim etish; ikkinchidan, o‘qituvchilarda texnologik o‘zgarishlarga qarshi psixologik qarshilikni kamaytirish; va uchinchidan, individual pedagogik ehtiyojlarni inobatga olgan trening va reflektiv mashg‘ulotlarni tashkil etish. Shu yo‘l bilan texnologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishning asosiy strategik vositasi sifatida namoyon bo‘ladi. Umuman olganda, olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, texnologik qo‘llab-quvvatlashning pedagogik va psixologik komponentlari o‘qituvchilarning professional barqarorligini oshirish va ularning kasbiy innovatsiyalarni qabul qilish salohiyatini kuchaytirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu bilan birga, tadqiqot o‘qituvchilarni raqamli pedagogik muhitga moslashtirish va ularning motivatsiyasini boshqarishda strategik yondashuvlar ishlab chiqishning muhimligini ilmiy asosda tasdiqlaydi (Helsper & Eynon, 2013 [6: 88]; Fullan, 2013 [4: 77]).

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning kasbiy o‘sishi va motivatsiyasini boshqarishda strategik vosita sifatida xizmat qiladi. U pedagogik va texnologik kompetensiyalarni rivojlantirish, psixologik barqarorlikni oshirish va pedagogik motivatsiyani kuchaytirish orqali ta’lim jarayonining sifatini yaxshilashga yordam beradi. Shu bilan birga, samarali qo‘llab-quvvatlash tashkilot darajasidagi strategik yondashuvlar, reflektiv mashg‘ulotlar va individual maslahatlar bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshirilishi zarur. Mazkur tadqiqot texnologik qo‘llab-quvvatlashning o‘qituvchilarning professional rivojlanishidagi strategik ahamiyatini ilmiy asosda tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YHATI:

1. A. Bandura, (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: Freeman.
2. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
3. Abduqodirova, Dilobar. (2015). INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES THE ROLE OF EMOTIONAL CREATIVITY IN STUDENTS' DECISION- MAKING.
4. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
5. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.
6. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
7. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
8. American Psychological Association. (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). Washington, DC: APA.
9. Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2017). *The digital natives debate: A critical review of the evidence.* British Journal of Educational Technology, 38(5), 112–123.
10. Brown, C., & Green, T. (2019). The essentials of instructional design: Connecting fundamental principles with process and practice. New York, NY: Routledge.
11. Day, C., & Gu, Q. (2014). *Resilient teachers, resilient schools: Building and sustaining quality in testing times.* Routledge.
12. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist, 55(1), 68–78.

13. Ertmer, P. A. (1999). *Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration.* Educational Technology Research and Development, 47(4), 34–50.

14. Fullan, M. (2013). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.

15. Goleman, D. (1995). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. New York, NY: Bantam Books.

16. Guskey, T. R. (2002). *Professional development and teacher change.* Teachers and Teaching, 8(3), 5–56.

17. Helsper, E. J., & Eynon, R. (2013). *Digital natives: Where is the evidence?* British Educational Research Journal, 39(1), 88–102.

18. Huberman, M. (1993). *The lives of teachers.* Teachers College Press.

19. Ingersoll, R., & Strong, M. (2011). *The impact of induction and mentoring programs for beginning teachers: A critical review of the research.* Review of Educational Research, 81(2), 9–50.

20. Karatayev, Luiza. (2025). AXBOROTLASHGAN TA'LIM SHAROITIDAOLIYTA'LIMMUASSASALARI PEDAGOGLARININGKREATIVSALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH XORIJIYPEDAGOGLARTALQINIDA.. 10.5281/zenodo.14845146.

21. Karatayev, Luiza. (2025). PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS IN THE EARLY STAGES OF ONTOGENESIS. Journal of Applied Science Technology & Humanities. 15. 272–274..

22. Karatayev, Luiza. (2025). PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS IN THE EARLY STAGES OF ONTOGENESIS. Journal of Applied Science Technology & Humanities. 15. 272–274..

23. Karatayev, Luiza. (2025). TAFAKKURNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI. IQRO. 19. 382-384..

24. Kirkwood, A., & Price, L. (2014). *Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is 'enhanced' and how do we know?* Learning, Media and Technology, 39(1), 101–114.

25. Livingstone, S., & Helsper, E. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. New Media & Society, 9(4), 671–696.

26. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). Intelligence unleashed: An argument for AI in education. London, UK: Pearson.

27. Madgapilova, Nargiza. (2024). mug'allim 2024. 5/2-сан. 461-468.

28. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE

INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.

29. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.